

2020 - 2021

Welzijn en relaties na één jaar corona:

Een longitudinale bevraging in België

Prof. Dr. Koen Ponnet
Prof. Dr. Wim Hardyns
Drs. Sarah Anrijs
Drs. Janneke M. Schokkenbroek

Datum: 30 april, 2021

Colofon

Titel: Welzijn en relaties na één jaar corona: Een longitudinale bevraging in België

Auteurs: Koen Ponnet, Wim Hardyns, Sarah Anrijs, & Janneke M. Schokkenbroek

Publicatiedatum: 30 april 2021

Universiteit Gent

Faculteit Politieke & Sociale Wetenschappen
Vakgroep Communicatiewetenschappen
Onderzoeksgroep imec-mict
Korte Meer 11 9000 Gent

Faculteit Recht & Criminologie
Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht
Onderzoeksgroep IRCP
Universiteitstraat 4 9000 Gent

Contact:

Prof. Koen Ponnet
T+32 9 264 68 90
Koen.Ponnet@UGent.be

Prof. Wim Hardyns
T+32 9 264 84 78
Wim.Hardyns@UGent.be

Gelieve te citeren als:

Ponnet, K., Hardyns, W., Anrijs, S., & Schokkenbroek, J.M. (2021). *Welzijn en relaties na één jaar corona: Een longitudinale bevraging in België*. Gent: Universiteit Gent. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14519034>

Inhoud

0.	Samenvatting.....	4
1.	Informatie onderzoek.....	6
1.1	<i>Inleiding</i>	6
1.2	<i>Wie heeft deelgenomen aan het onderzoek?</i>	7
1.3	<i>Methode</i>	7
2.	Mentaal welzijn.....	8
2.1	<i>Angst</i>	8
2.2	<i>Depressie</i>	9
2.3	<i>Eenzaamheid</i>	10
3.	Stress.....	11
3.1	<i>Stress over corona</i>	11
	<i>Besmettingsangst</i>	11
	<i>Stress over de coronacrisis</i>	12
3.2	<i>Ouderschapsstress</i>	13
3.3	<i>Werk- en studiestress</i>	14
	<i>Werkenden</i>	14
	<i>Studenten</i>	15
3.4	<i>Financiële stress</i>	16
	<i>Financiële stress – heden</i>	16
	<i>Financiële stress – toekomst</i>	17
4.	Romantische relaties.....	18
4.1	<i>Relatiestress en relatietevredenheid</i>	18
	<i>Relatiestress</i>	18
	<i>Relatietevredenheid</i>	19
4.2	<i>Partnergeweld</i>	19
5.	Corona besmetting en vaccinatie.....	21
5.1	<i>Quarantaine en coronabesmetting</i>	21
5.2	<i>Vaccinatie</i>	21
6.	Afsluiting.....	22
	Referenties.....	23

0. Samenvatting

De globale verspreiding van het coronavirus heeft al een jaar lang een drastische impact op ons dagelijks leven. Van 3-17 april 2020 werd een vragenlijstonderzoek (wave 1)¹ uitgevoerd in België met als doel om de gevolgen van de coronacrisis op mentale gezondheid, werk en relaties in kaart te brengen bij verschillende groepen.

Precies één jaar na het eerste onderzoek, tussen 2 tot 16 april 2021, hebben **512** mensen voor een tweede keer antwoord gegeven op vragen over hun mentaal welzijn, stress over de coronacrisis, ouderschapsstress, werk- en studiestress, financiële stress, relatiestress en partnergeweld (wave 2). We benadrukken dat de deelnemers niet-representatief zijn voor Vlaanderen, maar de cijfers geven niettemin een indicatie van veranderingen in het welzijn van mensen. Onderstaand een samenvatting van de bevindingen:

- **Mentaal welzijn:** Voor zowel angst, depressie en eenzaamheid vinden we dat deze gevoelens hoger zijn in wave 2 vergeleken met wave 1. **Angst** is significant toegenomen bij alle leeftijdsgroepen behalve 50-plus en voor alle werksituaties (studenten, thuiswerkers, en mensen die (deels) op hun werkplek werken). Gevoelens van **depressie** zijn toegenomen bij mensen van 18-24 jaar en van 35-50 jaar, alsook bij studenten, en mensen die (deels) op hun werkplek werken. **Eenzaamheid** is toegenomen bij mensen van 35 tot 50-plus jaar oud, bij thuiswerkers, en mensen die (deels) op hun werkplek werken.
- **Stress over corona:** Angst voor besmetting is in wave 2 lager dan in wave 1 voor alle leeftijden (behalve 18-24 jarigen) en bij mensen die (deels) op hun werkplek werken. Stress over de coronacrisis is dan weer toegenomen, dit is significant het geval bij mensen van 18-24 jaar, bij studenten en thuiswerkers.
- **Ouderschapsstress:** Ouderschapsstress is hoger in wave 2 bij vrouwelijke deelnemers. Er zijn geen significante verschillen per werksituatie.
- **Werk- & studiestress:** Werkstress is in wave 2 significant hoger bij zowel mannen als vrouwen en bij thuiswerkers. Ook bij studenten is studiestress in wave 2 hoger bij zowel mannen als vrouwen.
- **Financiële stress:** Er zijn geen verschillen over tijd met betrekking tot financiële stress over de *huidige* situatie. Financiële stress voor de *toekomst* is in wave 2 lager vergeleken met een jaar eerder in wave 1 bij mensen van 35-50 jaar, bij 50-plussers, bij thuiswerkers en bij mensen die (deels) op hun werkplek werken.

¹ Voor de belangrijkste resultaten van dit onderzoek, zie: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14498106>

- **Relatiestress en partnergeweld:** Relatiestress verschilt niet over tijd. Relatietevredenheid nam licht af bij mensen van 35-50 jaar. Frequenties van partnergeweld in wave 2 variëren van 1.2% (seksueel, fysiek) tot 33.1% (verbaal, emotioneel).
- **Corona besmetting en vaccinatie:** 26.8% van de respondenten in deze steekproef moest sinds april 2020 al eens in quarantaine en 8.8% is besmet geweest met het coronavirus. 18.6% van de respondenten is reeds gevaccineerd tegen het coronavirus en van de niet-gevaccineerde respondenten is 89.0% zeker van plan zich te laten vaccineren, 8.4% twijfelt hier nog over en 2.6% gaat dit zeker niet doen.

1. Informatie onderzoek

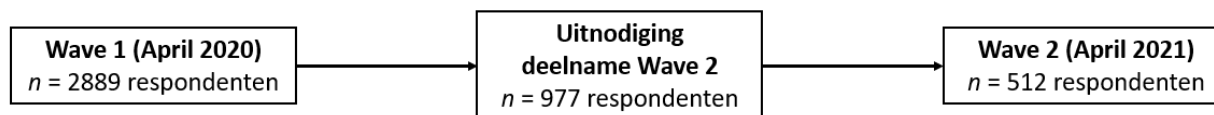
1.1 Inleiding

Al ruim een jaar heeft de globale verspreiding van het coronavirus een drastische impact op ons dagelijks leven (WHO, 2021). Op 13 maart 2020 kondigde de Belgische regering voor het eerst verstrekkende maatregelen af om de verspreiding van het virus te controleren en te laten afnemen, en sindsdien is het werkleven en sociale leven voor velen sterk begrensd tot de ruimte van hun eigen huis en met wie zij dit delen. Afhankelijk van de leef- en werksituatie van mensen kan dit belangrijke gevolgen hebben voor hun (mentaal) welzijn, stressgevoelens en hun relatie.

Om de gevolgen van de coronacrisis op mentale gezondheid, werk en relaties in kaart te brengen, voerden de vakgroepen communicatiewetenschappen en criminologie, strafrecht en sociaal recht van de Universiteit Gent een grootschalig vragenlijstonderzoek uit van 3 tot 17 april 2020. Deze survey werd via online kanalen verspreid, en iedereen ouder dan 18 jaar, woonachtig te België en de Nederlandse taal machtig werd uitgenodigd om deel te nemen. In totaal namen 2889 respondenten deel aan deze eerste vragenlijst. De belangrijkste bevindingen van dit onderzoek werden gepubliceerd in een onderzoeksrapport.

Van 2 tot 16 april 2021, precies één jaar na het eerste vragenlijstonderzoek, werden 977 respondenten per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan wave 2 van onze vragenlijst. Deze 977 respondenten gaven in wave 1 aan bereid te zijn deel te nemen aan een vervolgonderzoek. 512 respondenten² namen uiteindelijk deel aan wave 2 van onze survey. We benadrukken dat de deelnemers niet-representatief zijn voor Vlaanderen, maar de cijfers geven niettemin een indicatie van veranderingen in het welzijn van mensen.

In dit rapport brengen wij in kaart hoe het gesteld is met de mentale gezondheid, gevoelens van stress en relaties één jaar nadat de COVID-19 pandemie zijn intrede deed in België, en vergelijken we de cijfers met de resultaten van een jaar eerder.

² In totaal namen 522 respondenten deel aan wave 2 van ons onderzoek, hetgeen 53.4% responsgraad betekent. Bij 10 respondenten was het niet mogelijk om de antwoorden van wave 1 en wave 2 te koppelen door verschillen in de opgegeven e-mailadressen en het gebrek aan matching op basis van socio-demografische gegevens.

1.2 Wie heeft deelgenomen aan het onderzoek?

Aan de hand van verschillende socio-demografische variabelen beschrijven we hieronder in Tabel 1 de respondenten die deelnamen aan wave 2.

Tabel 1. Demografische gegevens steekproef wave 2

	<i>N</i> = 512	<i>n</i> (%)
Geslacht ^a		
Man		114 (22.3%)
Vrouw		395 (77.1%)
Non-binair		3 (0.6%)
Leeftijd in jaren (range / gemiddelde)		
18-24		130 (25.4%)
25-34		136 (26.6%)
35-50		120 (23.4%)
50-plus		126 (24.6%)
Hoogst behaalde diploma		
Geen diploma, diploma lager onderwijs of lagere graad secundair onderwijs		8 (1.6%)
Diploma secundair onderwijs		113 (22.1%)
Diploma hoger onderwijs		391 (76.4%)
In een relatie		
Samenwonend		244 (70.3%)
Niet (of deeltijds) samenwonend		103 (19.7%)
Werksituatie		
Studeert thuis of op kot		132 (31.7%)
Werkt thuis		140 (27.3%)
Werkt (deels) op werkplek		147 (28.7%)
(Tijdelijk) werkloos		17 (3.4%)
Anders		76 (14.8%)
Ouderschap		
Inwonende kinderen onder 18 jaar		149 (29.1%)

NB. ^a De antwoordoptie ‘non-binair’ werd zeer weinig ingevuld ($n = 3$), en uit de analyses weggelaten.

1.3 Methode

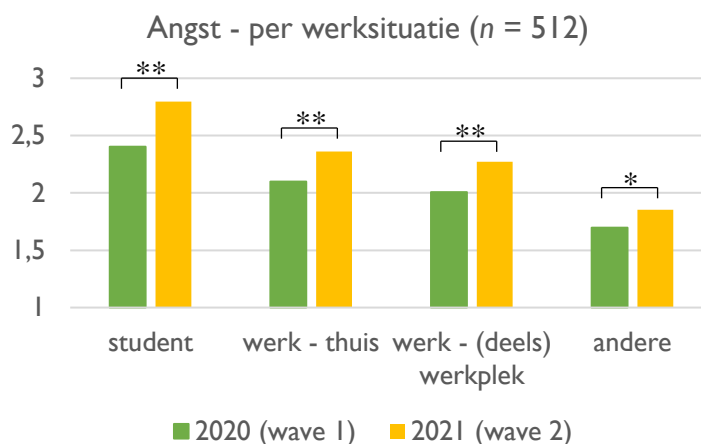
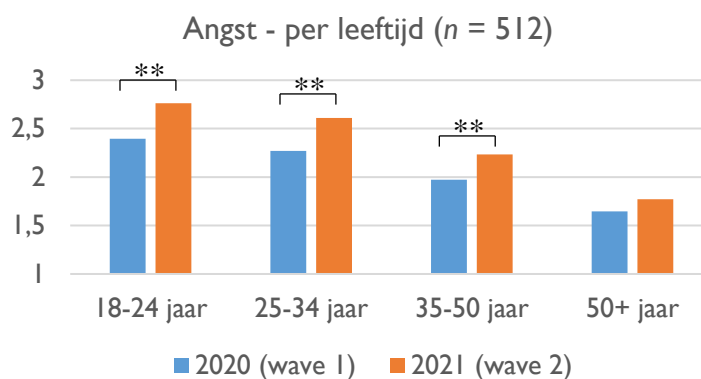
In dit rapport worden grafieken gepresenteerd waarin voor verschillende gevoelens (bv. angst, financiële stress) wordt weergegeven hoe vaak deze voor kwamen in de periode 3-17 april 2020 en één jaar later, in de periode 2-16 april 2021. Er wordt gebruik gemaakt van paired samples t-tests om na te gaan of gerapporteerde gevoelens (bv. angst) in wave 2 significant meer of minder voorkomen dan een jaar eerder in wave 1 bij dezelfde personen.

2. Mentaal welzijn

Zowel in wave 1 als wave 2 werd gepeild naar gevoelens van *angst*, *depressie* en *eenzaamheid*.

2.1 Angst

Onderstaande grafieken geven de gevoelens van angst³ weer in wave 1 en wave 2 voor verschillende leeftijdsgroepen en werksituaties. Zoals te zien in de grafiek rapporteren respondenten uit alle leeftijdsgroepen meer angstige gevoelens in wave 2 dan een jaar daarvoor in wave 1. Dit verschil is statistisch significant⁴ voor alle groepen behalve 50+. Voor werksituatie zien we dat alle respondenten, ongeacht hun werksituatie, meer angstige gevoelens ervaren in wave 2 dan in wave 1. Dit verschil is voor alle groepen significant. Zoals in de grafieken te zien is, zijn gevoelens van angst het meest aanwezig bij jongeren (18-24 jaar) en studenten.

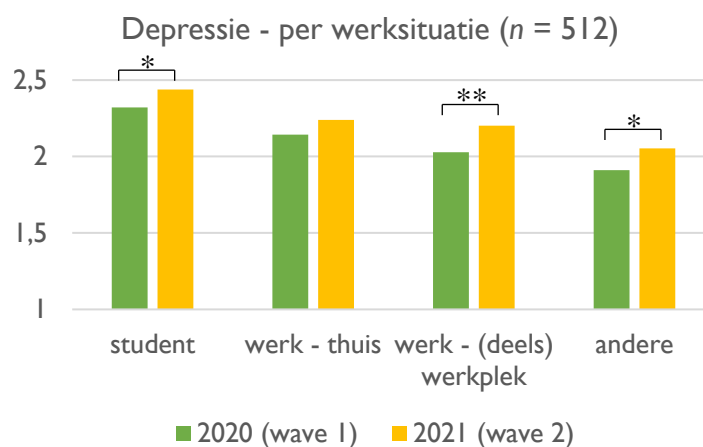
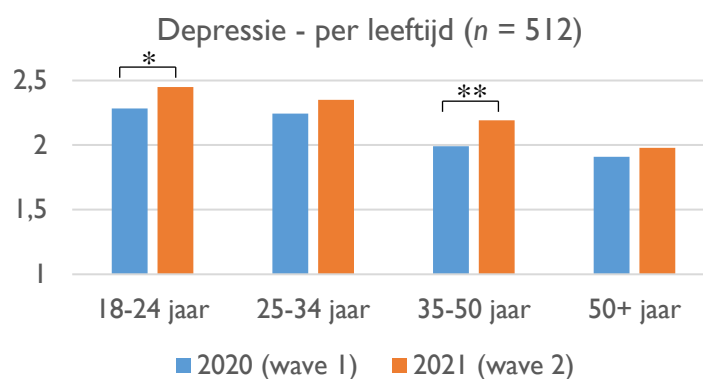
³ **Angst** werd gemeten met de Generalized Anxiety Disorder Scale (GAD-7; Spitzer et al., 2006). De schaal bevat 7 items, die beantwoord worden op een 4-puntenschaal gaande van 1 = 'helemaal niet' tot 4 = 'bijna elke dag'. Een voorbeeldvraag is "Hoe vaak heb jij de afgelopen twee weken last gehad van je te veel zorgen maken om dingen?".

⁴ Significante verschillen worden in de grafiek aangeduid met * bij een p -waarde $<.05$ en ** bij een p -waarde $<.01$.

2.2 Depressie

Vergelijkbaar met angst, zien we voor gevoelens van depressie⁵ dat mensen van alle leeftijdsgroepen en in alle werksituaties meer depressieve gevoelens ervaren in wave 2 dan een jaar eerder in wave 1.

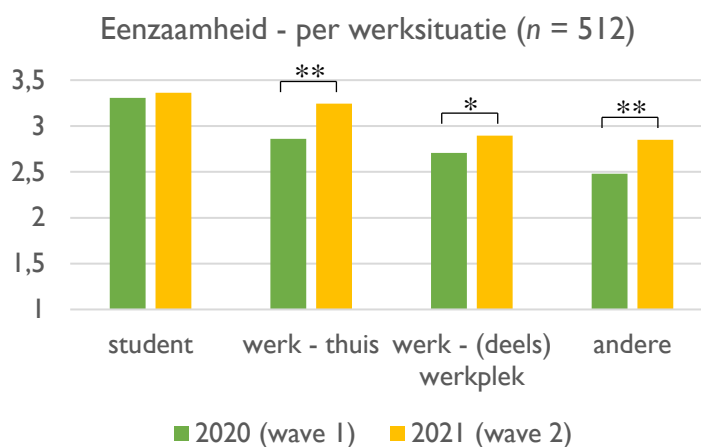
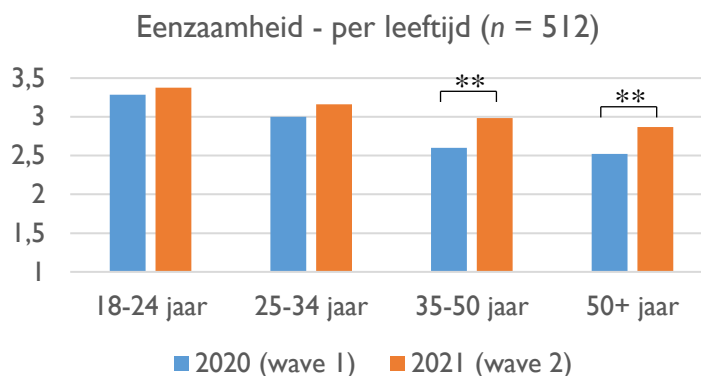
Voor de leeftijdsgroepen 18-24 en 35-50 jaar is dit verschil statistisch significant. Voor *werksituatie* vinden we significante verschillen over tijd in depressieve gevoelens bij studenten, mensen die (deels) op hun werkplek werkten en voor de groep ‘andere’ (bv. werkloos, inactief, gepensioneerd). Zoals in de grafieken te zien is, zijn gevoelens van depressie het meest aanwezig bij jongeren (18-24 jaar) en studenten.

⁵ **Depressie** werd gemeten met een verkorte versie van de Center for Epidemiological Studies Depression Scale (CES-D; Radloff, 1977). De schaal bevat 3 items, waarvoor de antwoordmogelijkheden lopen op een 4-puntenschaal gaande van 1 = ‘zelden of nooit’ tot 4 = ‘meestal of altijd’. Een voorbeeldvraag is “Hoe vaak voelde jij je de afgelopen twee weken droevig?”.

2.3 Eenzaamheid

Respondenten uit alle leeftijdsgroepen en werksituaties rapporteren meer eenzaamheid⁶ in wave 2 dan een jaar eerder in wave 1. Voor leeftijd is dit verschil over tijd statistisch significant voor mensen van 35-50 jaar en voor de groep 50-plus. Een jaar later is de eenzaamheid ook significant gestegen voor alle werksituaties, behalve bij studenten. Zoals in de grafieken te zien is, zijn gevoelens van eenzaamheid het hoogst bij jongeren (18-24 jaar) en bij studenten.

⁶ Eenzaamheid werd gemeten met een verkorte versie van de revised UCLA Loneliness scale (Russell et al., 1978). De gebruikte schaal bevat 3 stellingen, welke beantwoord werden op een 5-puntenschaal gaande van 1 = '(bijna) nooit' tot 5 = 'zeer vaak'. Een voorbeeldvraag is "Ik voel me alleen".

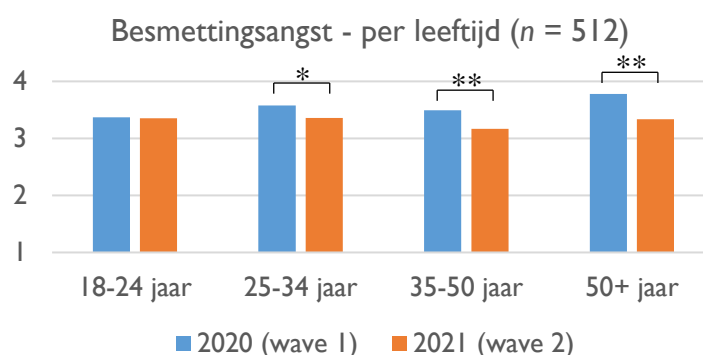
3. Stress

3.1 Stress over corona

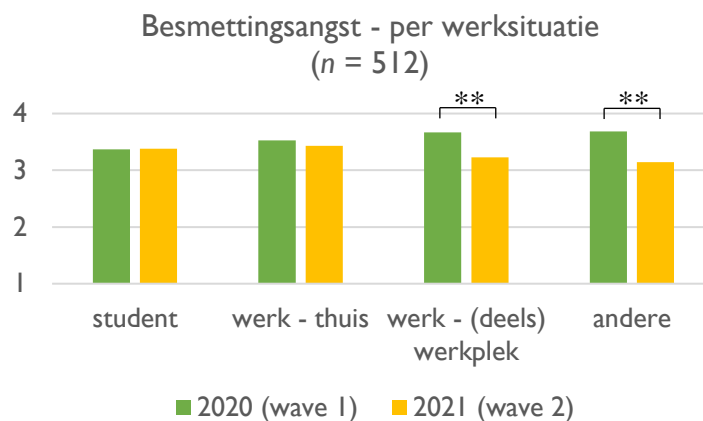
Zowel in wave 1 als wave 2 werden gevoelens van stress en zorgen met betrekking tot COVID-19 bevraagd. Specifiek hebben we hierbij gekeken naar besmettingsangst en “stress en zorgen over de coronacrisis”.⁷

Besmettingsangst

Vergeleken met vorig jaar zien we dat angst voor besmetting in alle leeftijdsgroepen is afgenomen. Dit verschil over tijd is statistisch significant voor alle leeftijdsgroepen behalve bij 18-24 jarigen.

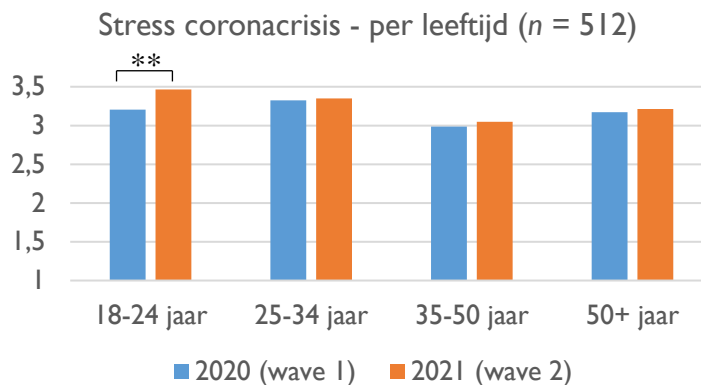
Per werksituatie zien we dat besmettingsangst afgenomen is vergeleken met een jaar eerder. Dit was significant bij mensen die (deels) op hun werkplek werken en bij mensen in de groep ‘andere’.

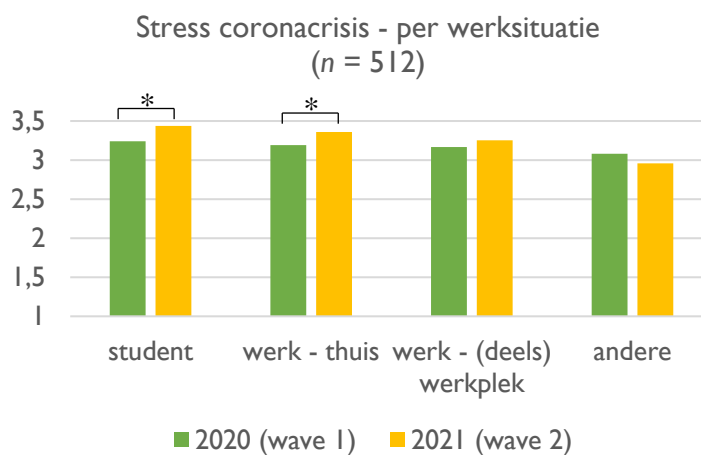
⁷ Angst voor coronabesmetting werd gemeten met de stellingen ‘Ik maak mij zorgen dat ik besmet zal raken’ en ‘Ik maak mij zorgen dat mijn naasten besmet zullen raken’. Gevoelens van stress over de coronacrisis zijn gemeten met de vragen ‘Ik vind de huidige coronasituatie stresserend’ en ‘Ook wanneer ik met andere dingen bezig ben, maak ik mij zorgen over de huidige coronasituatie’. Antwoorden werden gegeven op een 5-punt Likertschaal gaande van 1 = ‘niet akkoord’ tot 5 = ‘akkoord’.

Stress over de coronacrisis

Vergeleken met wave 1 is stress over de coronacrisis voor alle leeftijdsgroepen (minimaal) toegenomen. Bij jongeren van 18-24 jaar is deze toename significant, bij de andere leeftijdsgroepen is dit niet het geval.

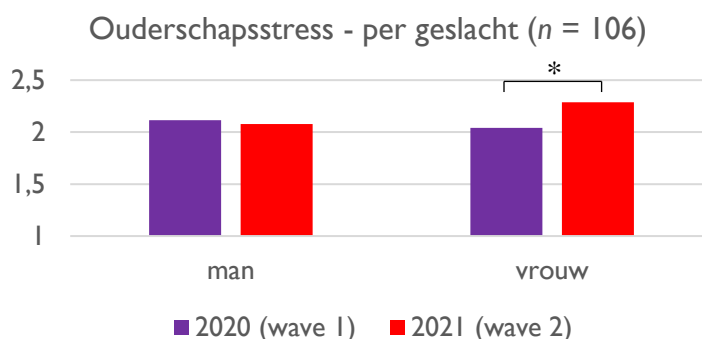
Per werksituatie valt op dat stress over de coronacrisis bij mensen in alle werksituaties licht is toegenomen behalve bij de groep 'andere'. Studenten en mensen die thuis werken ervaren significant meer stress over de coronacrisis in wave 2 vergeleken met wave 1.

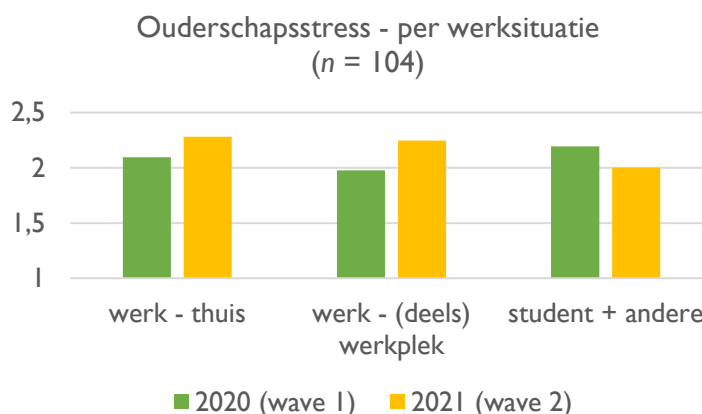
3.2 Ouderschapsstress

Ouderschapsstress⁸ werd gemeten bij 106 respondenten die ouder zijn van inwonende kinderen onder 18 jaar. We onderzochten hierbij verschillen in ouderschapsstress tussen wave 1 en wave 2 op basis van geslacht en werksituatie.

De resultaten tonen aan dat ouderschapsstress licht is afgenomen bij mannen maar licht is toegenomen bij vrouwen vergeleken met vorig jaar. Bij vrouwen is dit verschil over tijd statistisch significant. Het is bij de interpretatie van deze resultaten belangrijk om in acht te nemen dat het de groepen vaders ($n = 26$) en moeders ($n = 80$) relatief klein zijn, en dat de vragen gaan over de voorbije twee weken.

Per werksituatie valt op dat in wave 2 ouderschapsstress licht hoger is voor mensen die thuis ($n = 52$) of (deels) op hun werkplek wonen ($n = 42$), en licht lager voor de overige werksituaties. Hierbij zijn de groep studenten en de groep 'andere' samengevoegd ($n = 12$), omdat het aantal studenten met kinderen zeer laag was ($n = 2$). Ondanks de schijnbare verschillen in ouderschapsstress over tijd, zijn deze verschillen voor geen van de werksituaties statistisch significant.

⁸ Ouderschapsstress werd gemeten met drie items van de opvoedingsstress schaal (Gerris et al., 1992). De schaal bevat 3 stellingen, welke beantwoord worden op een 5-punt schaal gaande van 1 = '(bijna) nooit' tot 5 = 'zeer vaak'. Een voorbeeldvraag is "[Gedurende de voorbije twee weken...] merk ik dat ik niet zo goed in staat ben voor mijn kind te zorgen als ik dacht".

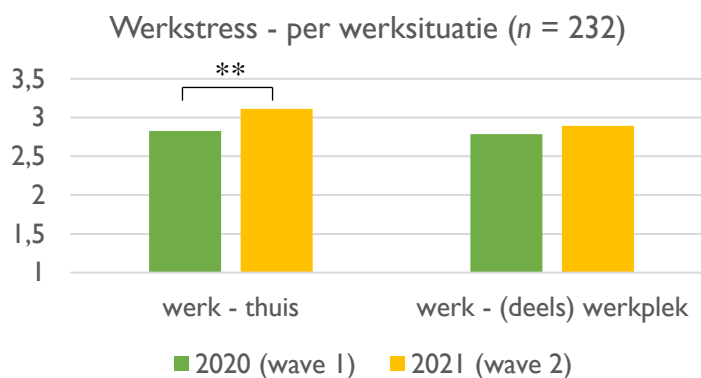
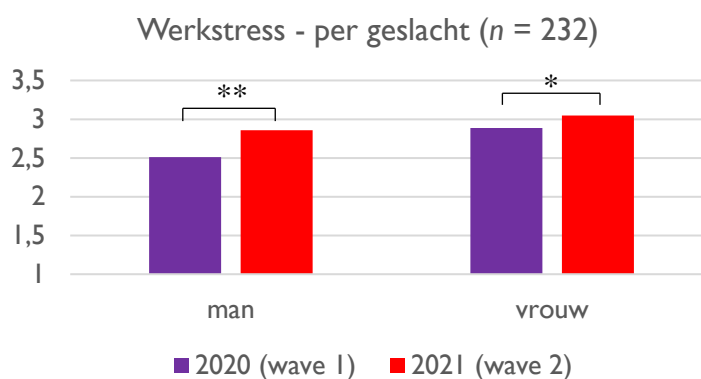
3.3 Werk- en studiestress

Ook werk- en studiestress⁹ werden zowel in wave 1 als in wave 2 van het onderzoek bevraagd.

Werkenden

Werkstress werd vergeleken op basis van geslacht (man/vrouw) en werksituatie (thuis werkend/(deels) op werkplek). Studenten en 'andere' werksituaties zijn niet meegenomen in deze analyses.

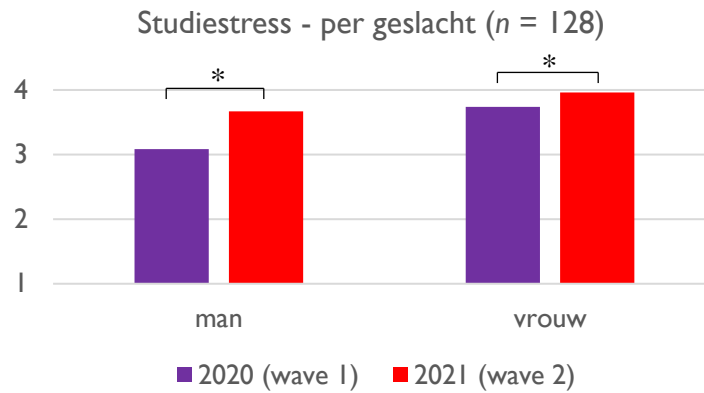
Voor werkstress vinden we dat dit bij zowel mannen als vrouwen hoger is in wave 2 dan een jaar eerder in wave 1. Dit verschil over tijd is voor beide geslachten statistisch significant. Per werksituatie valt op dat werkstress significant hoger is in wave 2 voor thuiswerkers, maar niet significant hoger is voor mensen die (deels) op hun werkplek werkten.

⁹ Om werk- en studiestress te meten is een aangepaste versie van de Perceived Stress Scale (PSS; Cohen et al., 1983) afgenomen. De schaal bevat 4 items, welke beantwoord werden op een 5-punt schaal van 1 = '(bijna) nooit' tot 5 = 'zeer vaak'. Een voorbeeld van een item is "Hoe vaak had je het gevoel dat je belangrijke zaken in je werk/studie niet onder controle had, gedurende de afgelopen twee weken?".

Studenten

Ook bij studenten werd gepeild naar de mate waarin zij studiestress ervaren en hoe dit verschilt in wave 2 vergeleken met een jaar eerder in wave 1. Hierbij is specifiek gekeken naar verschillen tussen mannen en vrouwen. We zien dat studiestress voor zowel mannen als vrouwen hoger is in wave 2 dan in wave 1. Voor beide groepen is dit verschil over tijd statistisch significant. Ook bij de interpretatie van deze resultaten moet echter rekening worden gehouden met de kleine groepsgrootte van de mannelijke studenten ($n = 24$).

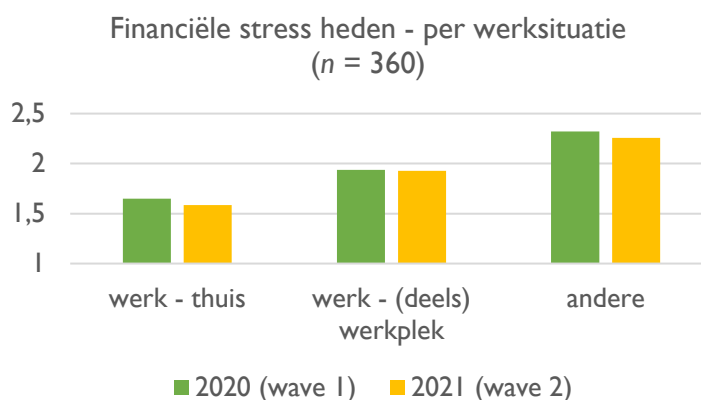
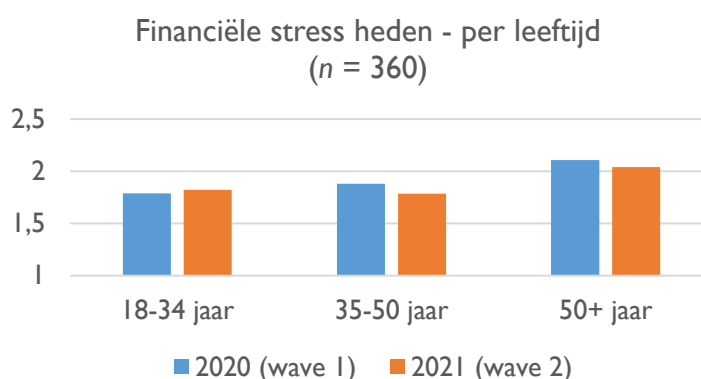

3.4 Financiële stress

Gevoelens van financiële stress werden onderzocht bij iedereen met een inkomen (bv. loon, uitkering, pensioen). Studenten werden hierbij niet bevraagd. Specifiek werd gekeken naar stressgevoelens met betrekking tot de huidige financiële situatie¹⁰ en stressgevoelens over de financiële toekomst.¹¹ Verschillen over tijd zijn bestudeerd voor verschillende leeftijdsgroepen en per werksituatie.

Financiële stress – heden

De gevoelens van stress voor de *huidige* financiële situatie zijn het voorbije jaar stabiel gebleven bij alle leeftijdsgroepen en per werksituatie.

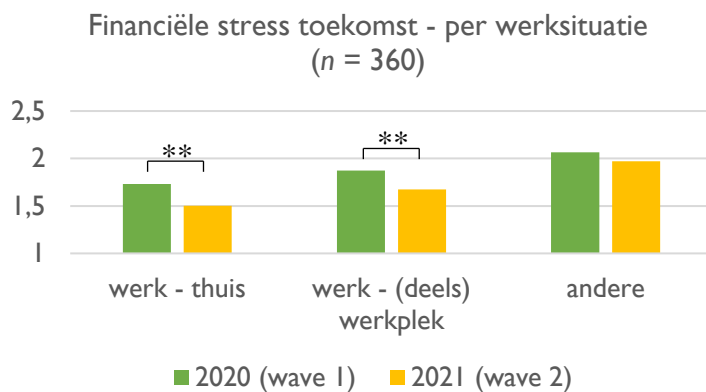
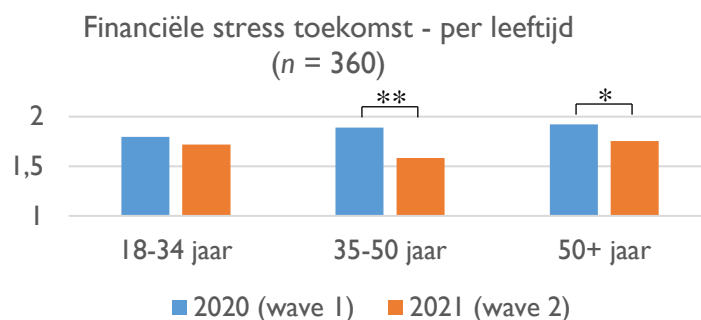

¹⁰ Huidige financiële stress is gemeten met de Financial Need schaal (Ponnet, 2014). De schaal bevat 3 items, waarop antwoord kon worden gegeven op een 5-puntsschaal van 1 = 'niet akkoord' tot 5 = 'akkoord'. Een voorbeeld van een item is "Met mijn/ons huidig inkomen is het moeilijk om rond te komen (dit wil zeggen 'de eindjes aan elkaar te knopen')".

¹¹ Om financiële stress voor de *toekomst* te meten hebben we een verkorte versie van de Financial Insecurity schaal (Ponnet, 2014) afgenomen. Specifiek gaven de respondenten voor 3 stellingen aan in welke mate zij hiermee akkoord waren op een 5-puntsschaal van 1 = 'niet akkoord' tot 5 = 'akkoord'. Een voorbeeld van een item is "Ik heb schrik dat ik in de nabije toekomst niet al mijn rekeningen zal kunnen betalen".

Financiële stress - toekomst

Voor financiële stress voor de *toekomst* zijn bij alle leeftijdsgroepen verminderde stressgevoelens waar te nemen in wave 2 vergeleken met een jaar eerder. Deze verschillen over tijd zijn statistisch significant voor mensen van 35-50 jaar en voor 50-plussers. Per werksituatie zien we tevens dalingen in financiële stress met betrekking tot de toekomst. Deze verschillen over tijd zijn significant voor thuiswerkers en mensen die (deels) op hun werkplek werkten, niet voor mensen uit de werksituatie 'andere'.

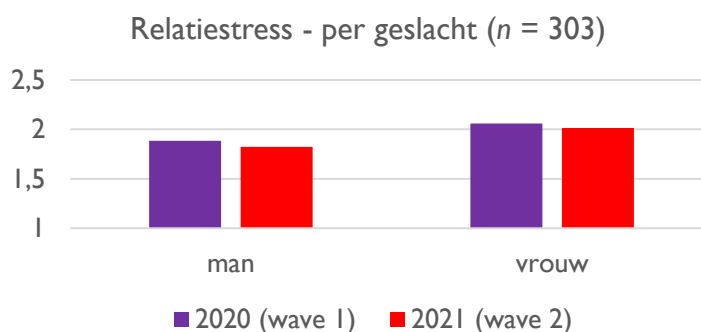
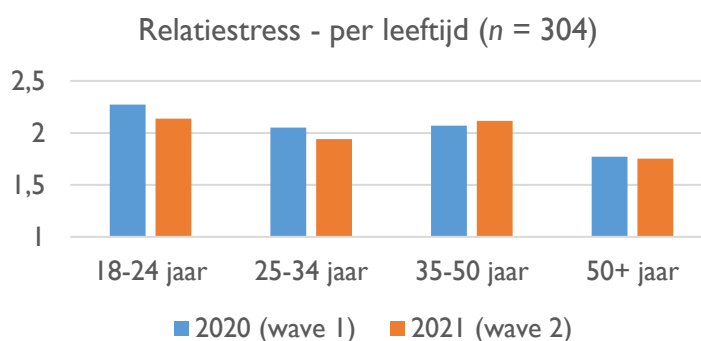
4. Romantische relaties

4.1 Relatiestress en relatietevredenheid

Van de 512 respondenten, zijn er 304 in een relatie in wave 1 en wave 2. De gemiddelde relatieduur is 13.9 jaar. Om te achterhalen hoe de coronacrisis relaties heeft beïnvloed, peilden we naar gevoelens van relatiestress en relatietevredenheid. Tevens onderzochten we het voorkomen van partnergeweld tijdens de coronacrisis.

Relatiestress

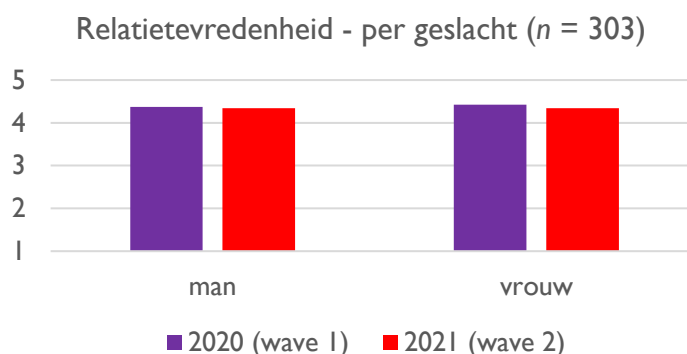
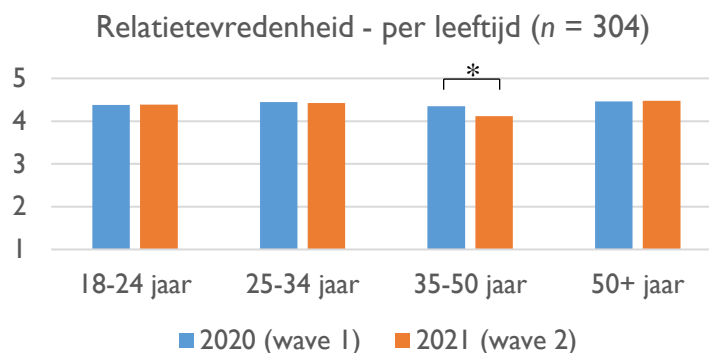
Relatiestress¹² in wave 1 en wave 2 werd bestudeerd bij verschillende leeftijdsgroepen en bij mannen en vrouwen. Zowel bij de leeftijdsgroepen als bij mannen en vrouwen valt op dat relatiestress het voorbije jaar niet significant is veranderd.

¹² Relatiestress is gemeten met een aangepaste versie van de Multidimensional Stress Questionnaire for Couples (MSD-Q; Bodenmann et al., 2008). Voor vijf relatie-aspecten werd gevraagd in hoeverre deze als stressvol worden ervaren tijdens de coronaperiode. Specifiek werd gepeild naar 1) conflicten; 2) verschillende attitudes mbt de relatie, 3) beperkingen in de relatie (bv. te weinig vrijheid), 4) weinig verbondenheid met partner en 5) verwaarlozing door partner. Antwoorden werden gegeven op een 5-punt schaal gaande van 1 = 'niet stressvol' tot 5 = 'zeer stressvol'.

Relatietevredenheid

Naast inzicht in de impact van de pandemie op negatieve relatie-aspecten werd ook relatietevredenheid¹³ gemeten. Relatietevredenheid is vrijwel voor alle leeftijden en voor zowel mannen als vrouwen nagenoeg gelijk gebleven. Enkel voor mensen van 35-50 jaar is een lichte significante daling in relatietevredenheid te waarnemen.

4.2 Partnergeweld

Uit verscheidene studies is reeds naar voor gekomen dat de coronacrisis en de lockdown maatregelen een effect hebben op het voorkomen van partnergeweld (bv. Buttell & Ferreira, 2020; Hardyns et al, 2020). In huidig onderzoek is in wave 1 partnergeweld bestudeerd in de vorm van wederkerige verbale en fysieke agressie. Vergeleken met wave 1 werden in wave 2 meer verschillende vormen van partnergeweld onderzocht. Gelet op het verschil in tijdsinterval en meetinstrument in wave 1 versus wave 2 zijn vergelijkingen van partnergeweld over tijd niet mogelijk. Zodoende beschrijven we enkel de partnergeweld prevalentiecijfers voor wave 1 en wave 2.

¹³Relatietevredenheid werd gemeten met de Quality of Marriage Index (QMI; Norton, 1983). De schaal bevat 5 items, waarop antwoord kon worden gegeven op een 5-punt schaal gaande van 1 = 'niet akkoord' tot 5 = 'akkoord'. Een voorbeeld van een item is "Mijn relatie met mijn partner maakt me gelukkig".

Onderstaande frequentietabel (Tabel 2) geeft weer hoeveel respondenten met een relatie in wave 2, in wave 1 rapporteerden ooit (= zelden tot zeer vaak) verbale agressie en fysiek partnergeweld¹⁴ te hebben begaan ten opzichte van elkaar tijdens de lockdown (tussen 13 maart en 17 april 2020), en hoeveel personen in wave 2 ooit (= zelden tot zeer vaak) diverse vormen van partnergeweld¹⁵ meemaakten gedurende de voorgaande twee weken.

Aanvullend werd in wave 2 van het vragenlijstonderzoek ook nog gedifferentieerd tussen slachtoffer- en daderschapservaringen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen mensen die enkel slachtoffer waren, mensen die enkel dader waren, en mensen die zowel slachtoffer als dader zijn geweest van de betreffende vorm van partnergeweld. Zoals te zien in de tabel kwamen verbaal en emotioneel partnergeweld dikwijls wederkerig voor over een periode van twee weken.

Tabel 2. Frequentietabel partnergeweld wave 1 en wave 2

		n (%)
Wave 1 (n = 329)		
<i>Verbaal</i>		229 (59.6%)
<i>Fysiek</i>		2 (0.6%)
Wave 2 (n = 347)		
<i>Verbaal</i>	Slachtoffer	31 (6.1%)
	Dader	31 (6.1%)
	Zowel slachtoffer als dader	84 (16.4%)
<i>Emotioneel</i>	Slachtoffer	35 (6.8%)
	Dader	29 (5.7%)
	Zowel slachtoffer als dader	55 (10.7%)
<i>Fysiek</i>	Slachtoffer	1 (0.2%)
	Dader	3 (0.6%)
	Zowel slachtoffer als dader	3 (0.6%)
<i>Seksueel</i>	Slachtoffer	32 (6.3%)
	Dader	4 (0.8%)
	Zowel slachtoffer als dader	1 (0.2%)

¹⁴ Verbale agressie werd gemeten in wave 1 met een verkorte versie van de agressie subschaal van de Conflict and Problem Solving Scales (CPS; Kerig, 1996). De gebruikte schaal bevatte 4 items, waarop kon worden geantwoord op een 5-puntsschaal van 1 = 'bijna nooit' tot 5 = 'zeer vaak'. Respondenten gaven de frequentie van diverse interacties gedurende de coronaperiode aan, zoals "Ruzie gemaakt met elkaar." Fysiek partnergeweld is gemeten met het item "elkaar met opzet geslagen, geduwd of op andere manier lichamelijk pijn gedaan".

¹⁵ In wave 2 zijn de volgende vormen van partnergeweld gemeten, allen met één enkel item: *verbale agressie* ([Ik heb mijn partner/mijn partner heeft mij] beledigd of uitgescholden); *emotionele mishandeling* ([Ik heb mijn partner/Mijn partner heeft mij] het gevoel gegeven dat ik waardeloos ben); *fysiek partnergeweld* ([Ik heb mijn partner/ Mijn partner heeft mij] geslagen, geduwd of op andere manier lichamelijk pijn gedaan) en *seksueel partnergeweld* ([Ik heb mijn partner/Mijn partner heeft mij] aangedrongen tot seksuele activiteiten tegen [hun/mijn] zin in). Elk item werd twee keer bevroegd: een keer om slachtofferschap te meten en een keer om daderschap te meten. De items zijn beantwoordt op een 5-puntsschaal van 1 = 'bijna nooit' tot 5 = 'zeer vaak'.

5. Corona besmetting en vaccinatie

Tot slot werd in de vragenlijst gepeild in hoeverre mensen in aanraking zijn gekomen met het coronavirus. Er werd gepeild naar hun (in)directe ervaringen met quarantaine, besmetting en hun vaccinatiestatus en -intentie.

5.1 Quarantaine en coronabesmetting

Respondenten moesten aangeven wie het voorbije jaar in quarantaine moest of besmet werd: zichzelf, personen uit hun huishouden of familieleden buiten het huishouden. Voorkomen van quarantaine en besmetting zijn weergegeven in Tabel 3. Zoals te zien in de tabel is ongeveer $\frac{1}{4}$ van de huishoudens al eens in quarantaine geweest, en heeft een minderheid te maken gehad met een besmetting.

Tabel 3. Quarantaine en coronabesmetting

	Quarantaine	Coronabesmetting
Zelf	137 (26.8%)	45 (8.8%)
Iemand uit huishouden	116 (22.7%)	32 (6.3%)
Familielid buiten huishouden	235 (45.9%)	178 (34.8%)

5.2 Vaccinatie

Aan de respondenten werd ook gevraagd of zij reeds gevaccineerd waren tegen het coronavirus en indien dit niet het geval was, of zij van plan waren zich te vaccineren. In totaal zijn 95 (18.6%) van de 512 respondenten reeds gevaccineerd. Van de overige 417 respondenten gaven 371 (89.0%) personen aan dat zij van plan zijn zich te laten vaccineren. 11 (2.6%) personen zijn niet van plan zich te laten vaccineren, en 35 (8.4%) personen twijfelen hier nog over.

6. Afsluiting

De longitudinale resultaten van dit vragenlijstonderzoek brengen de impact van de coronacrisis op diverse levensaspecten in kaart. Op het gebied van mentale gezondheid, werk, ouderschap, financiën en relaties zijn de gevolgen van de pandemie zichtbaar wanneer we vergelijkingen maken met de resultaten van exact één jaar geleden, in april 2020. Aan de hand van de resultaten kunnen we enkele concrete aanbevelingen doen:

- Uit de resultaten blijkt dat bij vrijwel iedereen het mentaal welbevinden verslechterd is: angst, depressie en eenzaamheid zijn het voorbije jaar toegenomen. We menen dat een belangrijk rol hier is weggelegd voor media en pers. **Nieuwsberichten en mediacampagnes die positiviteit en verbondenheid stimuleren** kunnen mensen een hart onder de riem bieden en helpen omgaan met negatieve gevoelens.
- Ook in wave 2 komt de kwetsbaarheid van jongeren in de pandemie duidelijk naar voren: de gevoelens van angst, depressie en eenzaamheid zijn het hoogst bij de jongere leeftijdsgroep. Beleidsmakers adviseren we om **blijvend aandacht te besteden aan het mentaal welzijn** van burgers, en zeker aan dat van **jonge mensen**. Gegeven dat de studiestress is toegenomen, wijzen we onderwijskundigen er op dat **'online' lessen geen volwaardige vervanging zijn van 'on campus' lessen**. Het is ook duidelijk dat online sociale contacten geen vervanging kunnen bieden aan sociale contacten die gesmeed worden op campussen.
- Vooral (thuiswerkende) moeders ervaren meer moeilijkheden in de zorg voor hun kinderen dan een jaar voordien. Ondersteuning wordt idealiter geboden door **opvangmogelijkheden te vergroten** en door **flexibiliteit vanuit de werkgever** met betrekking tot werkuren en verwachtingen.
- De resultaten tonen ook aan dat werkstress en eenzaamheid voornamelijk zijn toegenomen bij thuiswerkers. We adviseren organisaties een bewuste aanpak te hanteren met betrekking tot het welzijn van hun medewerkers: **indien deeltijds werken op de werkplek corona-proof mogelijk is**, raden we aan dit te faciliteren. Het kan ook helpen een duidelijk **terugkeerplan te communiceren** naar de medewerkers voor wanneer de maatregelen vanuit de overheid versoepelen.
- Uit de metingen van wave 2 komt naar voren dat een aantal van de respondenten een vorm van partnergeweld heeft meegemaakt. Het is belangrijk om (financiële) middelen en ondersteuning te bieden voor **initiatieven omtrent de ontwikkeling van partnergeweld preventie- en interventietechnieken** die inspelen op de belemmeringen van de lockdown maatregelen.

Referenties

- Bodenmann, G., Schär, M., & Gmelch, S. (2008). Multidimensional stress questionnaire for couples (MDS-Q). *Unpublished questionnaire*, 49-57.
- Buttell, F., & Ferreira, R. J. (2020). The hidden disaster of COVID-19: Intimate partner violence. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(S1), S197. <https://doi.org/10.1037/tra0000646>
- Cohen, Sheldon, Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 385–396. <https://doi.org/10.2307/2136404>
- Gerris, J., Van Boxtel, D., Vermulst, A., Janssens, J., Van Zutphen, R., & Felling, A. (1992). Child-rearing, family relations and family processes in 1990. Nijmegen: University of Nijmegen.
- Goldberg, D., & Williams, P. (1988). *General health questionnaire (GHQ)*. Granada Learning Group.
- Hardyns, W., Keygnaert, I., Ponnet, K., & Vandeviver, C. (2020). Partner and domestic violence during the COVID-19 crisis. *Freedom From Fear*, 16, 48–55.
- Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The Conflicts and Problem-Solving Scales. *Journal of Family Psychology*, 10, 454-473. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454>
- Norton, R. (1983). Measuring marital quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and the Family*, 141-151. <https://doi.org/10.2307/351302>
- Ponnet, K., Hardyns, W., Anrijs, S., & Schokkenbroek, J.M. (2020). *Welzijn en relaties in tijden van corona: Bevindingen van een survey-onderzoek in België van 3-17 april, 2020*. Gent: Universiteit Gent.
- Ponnet, K. (2014). Financial stress, parent functioning and adolescent problem behavior: An actor-partner interdependence approach to family stress processes in low-, middle-, and high-income families. *Journal of Youth and Adolescence*, 43, 1752-1769. DOI: 10.1007/s10964-014-0159-y.
- Radloff, L. S. (1977). The CES-D scale: A self-report depression scale for research in the general population. *Applied psychological measurement*, 1, 385-401. <https://doi.org/10.1177/014662167700100306>
- Russell, D., Peplau, L. A., & Ferguson, M. L. (1978). Developing a measure of loneliness. *Journal of personality assessment*, 42, 290-294. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4203_11
- Spitzer, R. L., Kroenke, K., Williams, J. B., & Löwe, B. (2006). A brief measure for assessing generalized anxiety disorder: the GAD-7. *Archives of internal medicine*, 166, 1092-1097. <https://doi.org/10.1001/archinte.166.10.1092>

World Health Organization. (2021). *WHO coronavirus (COVID-19) dashboard*. Retrieved from: <https://covid19.who.int/>

Verdere informatie

Voor meer informatie over het onderzoek, het coronavirus en het vaccinatieproces in België verwijzen we u graag naar de volgende bronnen:

- *Coronavirus*: <https://www.info-coronavirus.be/nl/>
- *Vaccinaties in België*: <https://www.laatjevaccineren.be/home>
- Indien u op zoek bent naar *hulp bij mentale problemen*: <https://www.vlaanderen.be/hulp-zoeken-bij-psychische-problemen>
- Voor meer informatie over het onderzoek kunt u mailen naar: koen.ponnet@ugent.be

CONTACT

Voor meer info over het onderzoek, contacteer ons:

Prof. Koen Ponnet • T+32 9 264 68 90 • Koen.Ponnet@UGent.be
Prof. Wim Hardyns • T+32 9 264 84 78 • Wim.Hardyns@UGent.be

